

7 ПРАВИЛ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1. **Поваги** (дотримання прав дитини).

Діти повинні бути активними учасниками проекту, а не тільки виконувати те, що розробили для них дорослі. Чим старше діти, тим активніше вони беруть участь у проекті. Так, у проекті необхідно відобразити питання та ідеї дітей, обговорити з ними те, що ви плануєте зробити, дізнатися їх думки на цей рахунок. Наприклад, на самому початку роботи обговорити тему проекту, з'ясувати, які питання хвилюють дошкільнят, що вони хотіли б дізнатися про своє найближчому оточенні, що могли б (і хотіли б) зробити для поліпшення навколишнього середовища дитячого садка (змінити оформлення території дитячого садка, запропонувати, як економити воду, використовувати старі речі і т. п.). Такий підхід потрібно відобразити і в тексті звіту про проект. Педагоги повинні підтримувати ініціативу дітей, їх право на гру, самостійну та індивідуальну діяльність (дитина може вибрати і виконувати якусь частину проекту самостійно або в окремих групах, будинки), підтримувати діалогову форму спілкування, створювати умови для самостійної гри та інших видів дитячої діяльності і т. д. Можна також відобразити у проекті право дітей на здорове та безпечне навколишнє середовище. Добре, якщо вам вдасться відобразити в проекті гендерний підхід, наприклад, порівняти пропозиції і вибір діяльності дівчаток і хлопчиків, їх поведінка, переваги і т. п.

2. **Усвідомлення:** люди різних культур дивляться на світ по-різному (необхідність збереження і підтримки різноманітності культур).

Вивчення, порівняння різних культур (бажано розглядати при цьому, як у різних культурах відбивається і сприймається природа), виховання толерантності, особливості взаємодії людини з природою в різних культурах, включаючи фольклор, відображення у проекті культури нашої країни, особливостей традиційного природокористування, традицій української культури і т. п.

3. **Переосмислення:** люди починають цінувати те, що не цінували раніше (переоцінка системи цінностей).

Цей принцип може означати перехід з антропоцентричної парадигми на екоцентричний (див. Книгу Н. А. Рижової «Екологічна освіта в дитячому садку»), відмова від споживацького підходу до природи і обмеження споживання в цілому (наприклад, чи всі речі, які ми купуємо, нам потрібні?), новий погляд на свою поведінку, на навколишнє середовище (наприклад, розуміння значення природи в житті людини, вміння бачити, чути природу, милуватися нею і берегти), формування екологічно грамотної поведінки (економити воду, енергію, папір), покупка в магазині товарів з екологічними значками або в більш безпечною для середовища упаковці, заміна поліетиленових пакетів на сумки з тканини і т. п. (останнє особливо важливо для роботи з сім'ями).

4. Перевикористання: старі речі можна використовувати по-новому (повторне, багаторазове використання речей).

Повторне використання речей скорочує кількість відходів, а отже, забруднення навколишнього середовища, і зберігає ресурси (не використовуються ресурси для виробництва нових речей). До цього напрямку можна віднести: передачу іграшок, ігор, книг дітей старшого віку в молодші групи, ремонт книг, іграшок, передача різних речей в дитячі будинки, притулки, участь у зборі книг, одягу, іграшок для дітей з постраждалих регіонів, дітей-сиріт, дітей з малозабезпечених сімей.

5. Економії: з меншими витратами можна зробити більше (економія матеріалів, ресурсів).

Трактування цього принципу може бути різною, наприклад, економія води, енергії. Можна більш раціонально використовувати папір для малювання (наприклад, малювати на обох сторонах листа), не викидати обрізки паперу та інші відходи, а використовувати їх для створення картин, виробів, оформлення кімнат, території; не купувати рослини, а попросити батьків принести розсаду кімнатних та декоративних рослин для дитячого садка, самим готувати і збирати корм для тварин дитячого садка, робити з непридатного матеріалу обладнання для досліджень, іграшки, спортивний інвентар, декорації, робити

компост із залишків рослин, опалого листя і використовувати його як добриво для клумби, городу замість покупки хімічних добрив, скорочувати кількість харчових відходів і т. п.

6. Переробки: непотрібні речі знову стануть комусь корисні (збір, утилізація, переробка відходів).

Вчити дітей і дорослих сортувати сміття, збирати макулатуру, старі батарейки, металеві банки та інші види відходів і (по можливості) здавати їх в приймальні пункти і т. п. (З цього питання бажано співпрацювати з місцевою адміністрацією.)

7. Перерозподілу: можна використовувати ресурси більш справедливо (забезпечення рівного доступу до ресурсів).

Мова йде про доступ до природних ресурсів, наприклад, чистій воді, екологічно безпечним продуктам і т. п.

Зазначені принципи відображають всі три галузі освіти для сталого розвитку. Перші три принципи мають безпосереднє відношення до соціальної сфери і сфері культури, четвертий і п'ятий відображають проблеми навколишнього середовища, а два останніх пов'язані з економічними перспективами.